

סינים ראשונים בארץ ישראל:

"בת ציון" – קהילה של יהודים חסידי ישוע ביפו בשלהי המאה הי"ט

היהודים "בני המילה". מתברר שבכנסייה האנגליקנית נעשו מאמצים רבים כדי לגרום לכך שהיהודים המאמינים בישוע יטמעו בתוך כנסיית הגויים, ולא ייסדו קהילה נפרדת ועצמאית משלהם. כך, למשל, בתעודה מיום 21.12.1894 נאמר כי "הבניין האמור חייב להישאר נכס בלעדי של החברה (הלונדונית), וכפועל יוצא מזאת, כל התרומות הקשורות בבניין תהיינה כפופות לתנאי זה". כלומר, מאחר שהקהילה היהודית לא יכלה להשתמש בתרומות לפי שיקול דעתה, היא גם לא יכלה להתפתח כגוף עצמאי.

המבנה של קהילת "בת ציון" ביפו, מאי 1902

מאת גרשון נראל

בשנת 1894, לאחר התלבטויות שנמשכו כשש שנים, נבנה ביפו אולם תפילה קטן, שבו התאסף קומץ של יהודים המאמינים בישוע. מאמינים אלו קראו לקהילתם בשם "בת ציון", מתוך זיקה לדברי ישעיהו הנביא: "אמר לבת ציון, 'הנה ישעך בא' (ס"ב 11). מי שעמד מאחורי מפעל הבנייה ודחף את ההתארגנות הקהילתית היה ברנרד היילפרן, שעבד כמנהל התיירות מטעם חברת הנסיעות הלונדונית "תומס קוק ובניו". היילפרן עצמו לא התגורר ביפו. הוא היה בעל אמצעים, וגר בוילה מרווחת בירושלים, ומשם יזם בהתנדבות מפעלים שונים למען "העברים הנוצרים" שבארץ ישראל.

המבנה של קהילת "בת ציון" הוקם על קרקע שהיתה שייכת ל"חברה הלונדונית להפצת הנצרות בקרב היהודים" (LJS), סמוך ל"בית עמנואל" של היום. לפני כן שימש השטח כאורווה, ולצורך הסבתו לבית תפילה גייס היילפרן מענק מיוחד בסך 75 לירות שטרלינג מהמשרד הראשי של חברת המיסיון באנגליה. כמו כן הסתייע היילפרן בידידו הסטינגס קלק (Kelk), שהיה אז ראש המיסיון בארץ. ברם, התנאי המפורש למתן המענק היה שלתפקיד האחראי על תחנת המיסיון ביפו ימונה "קומיסר", שלמעשה "יפקח" על קהילת היהודים בחסות הכנסייה האנגליקנית. בלונדון נקבע שתפקיד האחראי יופקד בידי ג'יימס האנאוואר (Hanauer), בעצמו יליד יפו (1850) ויהודי מאמין בישוע. בכנסייה סמכו על נאמנותו המוחלטת כלפי ההיררכיה הממסדית והמסורת הליטורגית האנגליקנית.

במסמכים הרשמיים של "החברה הלונדונית", ואף על גבי השלטים שהוצבו בכניסה למתחם, התעקשו האנגליקנים לקרוא למקום "חדר המיסיון" (Mission Room) או "קאפלת המיסיון" (Mission Chapel), ולא בשם העברי "בת ציון". נשאלת השאלה מדוע? קרוב לוודאי שבעיני הגויים, השם "בת ציון" היה מזהה יתר על המידה עם קהילה לאומית עצמאית של

ובכל זאת נמצאו בקהילת "בת ציון" כמה יהודים שהדגישו את זהותם הלאומית הייחודית, ביניהם ליאופולד פאול ווינברג, והסוחר והעסקן מוריץ האל (Hall), שגם נודע בכינוי "הזקן מיפו". האל היה חותנו של הברון פון יוסטינוב, וחבר ב"איגוד הירושלמי של העברים הנוצרים".

באחד ממכתביו של היילפרן אל שני המזכירים של "החברה הלונדונית" הוא כתב בסיפוק כי "בבית התפילה של 'בת ציון' אתם יכולים לשמוע את השירים והמזמורים הנשיאים בפי העברים הנוצרים אל אלוהיהם ומושיעם". היילפרן התייחס לשורשיות המקראית של היהודים המאמינים בישוע ולנבדלות שלהם מהגויים. סביר להניח שהתבטאות מעין זו לא התקבלה בעין יפה בלונדון. מכל מקום, "קהילת בת ציון" לא האריכה ימים כקהילה יהודית של יהודים חסידי ישוע, ובסופו של דבר נשתמרה על הנייר בלבד. □

In 1894 I did build the Beth Zion Chapel to have a house of worship for the Hebrew Christians in Jaffa you allowed me to build it on your premises, and besides you gave me a Grant of 275 towards the building. And thank God the building was accomplished, and you can hear the songs and praises offered in that Chapel from the Hebrew Christians to their God and Saviour

*B. Heilpern
Patron*

© 2002. כל הזכויות שמורות לגרשון נראל. אין להעתיק מאמר זה או חלקים ממנו ללא רשות בכתב מהמחבר.